

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3165/2021. (IV. 30.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Czine Ágnes, dr. Dienes-Oehm Egon és dr. Juhász Miklós* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Schanda Balázs* alkotmánybíró különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria Pfv.IV.20.432/2018/7. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó az Újpesti Torna Egylet (a továbbiakban: UTE) jogi képviselője (Dr. Abay és Dr. Török Ügyvédi Iroda, ügyintéző ügyvéd: dr. Abay Péter) útján az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *d*) pontja és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdése alapján kérte a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.432/2018/7. számú ítélete alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését – a Fővárosi Törvényszék 25.P.22.953/2017/10. számú ítéletére is kiterjedő hatállyal. Az indítványozó álláspontja szerint a támadott bírósági ítéletek ellentétesek az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésével, a XIII. cikk (1) bekezdésével és a XXVIII. cikk (1) bekezdésével.
- [2] 1.1. Az indítvány és annak kiegészítése, valamint a csatolt bírósági ítéletek alapján az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügy tényállása az alábbiakban foglalható össze.
- [3] Az UTE 1885 óta működik és ezzel a legrégebbi, ma is aktív sportegyesület, amely a századfordulótól 1999-ig önállóan működtette felnőtt férfi labdarúgócsapatát. 1999-től a jogszabályi változások okán a labdarúgócsapatok csak gazdasági társaságként vehetnek részt a hazai és a nemzetközi bajnoki, illetve kupaküzdelmekben. Ettől az évtől kezdve az UTE felnőtt férfi labdarúgócsapata, az Újpest FC, sportvállalkozásként működik, oly módon, hogy annak kisebbségi tulajdonosa az UTE, a többségi tulajdonos pedig szakmai-pénzügyi befektető. Ebben a konstrukcióban az UTE biztosította a védjegyoltalomban részesülő címet és a bajnokságban való indulás jogát. A címer egyúttal az UTE vagyoni hozzájárulását is jelentette a közös céghez, amelyet a mindenkori társasági szerződés is rögzített.
- [4] Jelenleg – 2011 óta – az Újpest FC-nek (hivatalosan: Újpest 1885 Futball Kft.) két tagja van: egyrészt egy belga állampolgár 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság az Újpest Labdarúgó Kft., amely 96,69%-os többségi üzletrészt képvisel, és az UTE 3,31%-os üzletrésszel.
- [5] Az Újpest FC társasági szerződése szerint a társaság taggyűlésének a hatáskörébe tartozik a labdarúgócsapat arculati elemeinek (csapatszín, címer, embléma, a társaság által használt „Újpest FC” név) a megváltoztatása, amelyhez 100%-os szavazati arány szükséges.
- [6] A fenti szabályt figyelmen kívül hagyva az Újpest FC ügyvezetője, aki egyben az Újpest Labdarúgó Kft. tulajdonosa is, 2017. június 26-án egyszemélyben úgy döntött, hogy megváltoztatja a labdarúgó csapat címerét, és július 3-ával alkalmazni is kezdte az új címet.

- [7] 1.2. Az indítványozó jogai megóvása érdekében két eljárást is indított az Újpest FC ellen. Egyrészt a Fővárosi Törvényszék Cégbíróságához fordult, törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezve a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény (a továbbiakban: Ctv.) alapján. A cégbíróság Cgt. 01-17-012673/8. számú végzésével a jogsértést megállapította, és az alperest pénzbírság megfizetésére kötelezte. Az Újpest FC alperes nem nyújtott be fellebbezést, így a végzés jogerőre emelkedett. Másrészt személyiségi jogi pert indított az Újpest FC ellen, kérve annak megállapítását, hogy az alperes megsértette a jóhírnévhez való jogát, hivatkozva a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:42. § (1) bekezdésére, a 2:43. § d) pontjára, 2:45. § (2) bekezdésére, kérve a 2:51. § (1) bekezdésében található jogkövetkezmény alkalmazását, illetve a társasági szerződés megsértésének megállapítását.
- [8] Az első fokon eljáró Fővárosi Törvényszék (a továbbiakban: törvényszék vagy elsőfokú bíróság) az indítványozó keresetét a 25.P.22.953/2017/10. számú ítéletével elutasította.
- [9] Az elsőfokú bíróság annak vizsgálatából indult ki, hogy azzal a magatartással, miszerint az alperes az általa működtetett labdarúgócsapat címerét egyoldalúan megváltoztatta, és az új címet használja tevékenysége során, sérültek-e az indítványozó (felperes) személyiségi jogai. Az arculati integritáshoz, valamint a presztízs élvezéséhez való jog tekintetében kifejtette: a Ptk. 2:42. § (1) bekezdése ugyan generálklauzula jelleggel határozza meg a személyiségi jogok körét, a személyiségi jogok védelme azonban csak a személyiség immanens magjának védelmére irányul, a személyiséghez nem tartozó jogok védelmére nem vonatkozik. Sem az arculati integritáshoz való jog, sem a presztízs élvezéséhez való jog nem tartozik az érintett jogi személy személyiségéhez. Nem állapítható meg ugyanis a személyiségnek olyan eleme, amelynek védelmét e két jog juttatná érvényre.
- [10] Az elsőfokú bíróság a Ptk. 2:45. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy a címer megváltoztatása önmagában nem befolyásolhatja az indítványozó jó hírnevét. Egy személy jó hírnevét ugyanis az adott személy magatartása, tevékenysége és az ennek alapján róla kialakult társadalmi megítélés alapozza meg, nem pedig más személyhez kötődő szimbólumok, címerek mintázata, annak időnkénti megváltoztatása. A labdarúgócsapat címerének megváltoztatása nem is volt alkalmas annak a hamis látszatnak a keltésére, hogy ez a változtatás az indítványozó döntése volt vagy ahhoz hozzájárult. Az nem volt több, mint egy nem vitatott szerződésszegés, ami jelen esetben nem járt személyiségi jogi sérelemmel.
- [11] Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az indítványozó terjesztett elő fellebbezést, melyben elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és az alperes kereseti kérelemnek megfelelő marasztalását, másodlagosan az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróságnak a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára történő utasítását kérte.
- [12] A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla (a továbbiakban: ítéltábla vagy másodfokú bíróság) 32.Pf.21.244/2017/4-II. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és megállapította, hogy az alperes megsértette az indítványozó jó hírnevét azzal, hogy az indítványozó hozzájárulása nélkül az általa működtetett NB I-es férfi labdarúgócsapat címerét megváltoztatta és a megváltoztatott címet használja.
- [13] Az ítéltábla megítélése szerint az indítványozó helyesen hivatkozott arra, hogy a sportegyesület lényegi vonásának minősül a címer, amely az arculat kiemelt eleme. Az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően az ítéltábla úgy vélte, hogy a címer által közvetített arculat a sportegyesületnél, sportvállalkozásnál éppen a szervezet lényegét kifejező jellemző, ezért a címer megváltoztatásával kapcsolatos, az arculatot ért, sérelem esetén a személyhez fűződő jogvédelem szükségessége is felmerül.
- [14] A másodfokú bíróság megítélése szerint az ügyben annak kellett ügydöntő jelentőséget tulajdonítani, hogy a szóban forgó felnőtt férfi NB I-es labdarúgócsapat a fogyasztók, szurkolók előtt nemcsak az alpereshez, hanem az indítványozóhoz is köthető volt. Az NB I-es futballcsapat és az indítványozó közötti, címerrel kifejezett kapcsolatot a társasági szerződés is megerősítette az arculat- és címerváltoztatás kérdésének egyhangú, taggyűlési döntéshozatalra vonatkozó rendelkezésével. Ekként az indítványozó által előadott kapcsolat a jogi valóságban, szerződéses rendelkezésekben is megjelent.
- [15] A megváltoztatott címer ehhez képest nem utal az indítványozói sportegyesületre, az UTE-ra, a városrészt jelképező horgony alig, az alapítási év pedig az átlagfogyasztó, szurkoló számára marginálisan észlelhető. A közismert szimbólumnak az indítványozó tiltakozása ellenére történt ilyen megváltoztatása azt a tartalmat közvetíti, hogy az indítványozónak már nincs köze az NB I-es futballcsapathoz: múltbeli és jövőbeli eredményei kizárólag egy tőle független vállalkozás hírnevét gyarapítják. Az alperest a társasági szerződés alapján terhelte az a kötelezettség, hogy az indítványozóról az azonos arculat alapján kialakult képet – az indítványozó Ptk. 2:42. § (3) bekezdése szerinti hozzájárulása nélkül – ne tegye kedvezőtlenebbé, ezért az indítványozóról

- a fogyasztói, rajongók előtt kialakított kép ezzel ellentétes, jogszerűtlen megváltoztatása a Ptk. 2:45. § (2) bekezdése szerinti személyhez fűződő jogsértést, jóhírnévsértést valósított meg.
- [16] Az alperes felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő a jogerős döntés ellen. A Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv. IV.20.432/2018/7. számú ítéletével a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [17] A Kúria érdemben az elsőfokú bíróság álláspontját osztotta. Rámutatott arra, hogy valamely önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezet saját címerének saját döntésen alapuló megváltoztatása, egy attól elkülönült jogi személy jóhírnevének sérelmét objektíve nem okozhatja. Az alperes kifogásolt magatartása még akkor sem alkalmas a jóhírnév megsértésére, ha az a gazdasági társaság társasági szerződésének megszegésével valósul meg. A perbeli esetben a címer megváltoztatása önmagában személyhez fűződő jogot nem sért. Az alperes magatartását az teszi jogellenessé, hogy az alperes vezető tisztségviselője nem tartotta be a gazdasági társaságot létesítő szerződésben foglaltakat. A cég működésére vonatkozó kötelezettségek megszegésével okozott sérelem azonban személyiségvédelmi igény keretében nem érvényesíthető. A felperes a keresetében lényegében a személyiségi jog megsértésének jogkövetkezményei alkalmazásával kívánta az alperes szerződésszerű magatartását kikényszeríteni. A személyiségi jogsértés miatt igénybe vehető szankciók azonban nem alkalmazhatók a gazdasági társaság működésére vonatkozó szabályok megszegésének orvoslására.
- [18] 1.3. Az indítványozó az Abtv. 27. § alapján kérte a Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.432/2018/7. számú ítélete – a Fővárosi Törvényszék 25.P.22.953/2017/10. számú ítéletére is kiterjedő hatályú – alaptörvény-ellenességének a megállapítását és megsemmisítését az alábbiak miatt.
- [19] Az indítványozó álláspontja szerint az elsőfokú bíróság és a Kúria megsértette a jóhírnévhez való jogát. A Ptk. ugyanis a személyiségi jogvédelem terén számos újdonságot hozott a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényhez (a továbbiakban: régi Ptk.) képest. Egyrészt a Ptk. 2:42. §-a személyiségi jogi generálklauzulája alapján bármely személyiségi jog – a nem nevesítettek is – védelmet nyernek. Másrészt a jogalkotó a személyiség magánjogi védelmének középpontjába az emberi méltósághoz való jogot helyezte; ezt tekintve minden nevesített és nem nevesített személyiségi jog anyajogának.
- [20] Az indítványozó szerint az elfogadható, hogy még nincs kialakult bírói gyakorlata az új generálklauzulának, ugyanakkor az elfogadhatatlan, hogy mind az elsőfokú bíróság, mind a Kúria figyelmen kívül hagyta a Ptk. szabályait, annak szellemiségét és döntésüket a régi Ptk.-ra, illetve az ahhoz tapadó bírósági gyakorlatra alapozva hozták meg. A bíróságok ugyanis nem ismerték el, hogy egy sportegyesület – mint az indítványozó – esetében az arculati elemek a személyiségi jog részét képezik. Ez önmagában sérti az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított és védett jóhírnévhez való jogot.
- [21] Az indítványozó szerint az előző pontban foglaltak sértik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése által biztosított tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát is, mivel a Ptk. személyiségi jogi szabályait a norma szövegének figyelmen kívül hagyásával, néhol azzal szemben, a régi Ptk. szabályaira és az azokhoz kapcsolódó bírósági gyakorlatra figyelemmel értelmezte és alkalmazta mind az elsőfokú bíróság, mind a Kúria.
- [22] Az indítványozó szerint az, hogy a Kúria megállapította az Újpest FC saját címerének saját döntésen alapuló megváltoztatásával kapcsolatban, hogy egy elkülönült jogi személy (az indítványozó) jóhírnevének sérelmét objektíve e jogsértő cselekmény nem okozhatja (Kúriai ítélet [20]), olyan jogértelmezés, amely sérti a tulajdonhoz való jogát (Alaptörvény XIII. cikk), mivel figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy az Újpest FC egy közös tulajdonú sportvállalkozás és az indítványozónak a címer megváltoztatásra irányuló döntés meghozatalában vétőjoga van. A társasági szerződés ezen eleme megsértésének súlyát kibebíró bírósági jogértelmezés felveti a bírói pártatlanság sérelmét is.
- [23] A bírói pártatlanság sérelmét veti fel továbbá, hogy a Kúria egyszerű cégjogi szerződésszegésnek tekintette a társasági szerződés megsértését, ahelyett, hogy az Alaptörvény 28. cikke alapján vizsgálta volna a cégjogi végzésben foglaltakat és a társasági szerződés megszegését a személyiségi jogvédelem eszközcselkményének minősítette volna.
- [24] A fentiekén túl (*contra legem* jogértelmezés, bírói pártatlanság kételye) felmerülhet az észszerű időn belüli elbírálás elvének a sérelme is, mivel a Kúria felülvizsgálati eljárása közel másfél évet vett igénybe, miközben a másodfokú bíróság fél év alatt hozta meg a jogerős döntést.
- [25] Az indítványozó az indokolt bírói döntést is hiányolta, mivel álláspontja szerint a Kúria kritikátlanul átvette az elsőfokú ítélet indokolását, ahelyett, hogy önálló érvelést adott volna elő. Ennek eredményeképp a Kúria ítéletének indokolása kirívóan rövid és hiányos.

II.

[26] 1. Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezései:

„VI. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. A véleménynyilvánítás szabadsága és a gyülekezési jog gyakorlása nem járhat mások magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.”

„XIII. cikk (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

[27] 2. A Ptk.-nak az indítvánnyal érintett rendelkezései:

„2:42. § [A személyiségi jogok általános védelme]

(1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való – bármilyen módon, illetve eszközzel történő – kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja.”

„2:43. § [Nevesített személyiségi jogok]

A személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen
d) a becsület és a jóhírnév megsértése;”

„2:45. § [A becsülethez és jóhírnévhez való jog]

(2) A jóhírnév megsértését jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó és e személyt sértő, valótlan tényt állít vagy híresztel, vagy valós tényt hamis színben tüntet fel.”

„2:51. § [Felróhatóságtól független szankciók]

(1) Akit személyiségi jogában megsértenek, a jogsértés ténye alapján – az elévülési időn belül – az eset körülményeihez képest követelheti

a) a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;

b) a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;

c) azt, hogy a jogsértő adjon megfelelő elégtételt, és ennek biztosítson saját költségén megfelelő nyilvánosságot;

d) a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását és a jogsértéssel előállított dolog megsemmisítését vagy jogsértő mivoltától való megfosztását;

e) azt, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.”

III.

[28] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság az ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban eljárva dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról. A (2) bekezdés szerint a tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. §-ok szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. §-ok szerinti feltételeket.

[29] 1.1. Az Alkotmánybíróság tanácsa az alkotmányjogi panaszt 2020. július 7-én befogadta, mert az a fenti törvényi feltételeknek megfelelt. Az Alkotmánybíróság alapvető alkotmányjogi jelentőségűnek tekintette azt a kérdést, hogy jogi személyek esetében az arculati elemeket tekinthetőek-e a személyiség integráns részének, így megsértésük esetén személyiségi jogvédelem kérhető-e. Alapvető alkotmányjogi jelentőségűnek vélte azt a kér-

dést is, hogy vizsgálható-e érdemben az a *contra legem* jogalkalmazásra hivatkozó alkotmányjogi panasz, amelyben a támadott bírói döntés hibája abban érhető tetten, hogy a bíróság nyilvánvalóan nem a hatályos, hanem a korábban hatályos normaszöveg és az ahhoz tapadó bírósági gyakorlat alapján hozta meg határozatát. Végezetül úgy ítélte meg a tanács, hogy felmerülhet a tulajdonhoz való jog sérelme is, hiszen a sérelmezett bírósági döntések rendre figyelmen kívül hagyták, hogy az arculati elemek egy sportegyesület számára vagyoni értékkel is bír(hat)nak.

- [30] 1.2. Ugyanakkor az alkotmányjogi panasz nem minden indítványi eleme felel meg a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdésén alapuló törvényi feltételeinek. Az indítványozó a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog keretében hivatkozott annak egyes részelemeinek, így az indokolt bírói döntéshez való jog, az észszerű idő elve, illetve a bírói pártatlanság, sérelmére is. Az Alkotmánybíróság a határozott kérelem feltételeinek vizsgálata során megállapította, hogy az indítványozó alkotmányjogi panaszában pusztán megjelölte a tisztességes bírósági eljárás fenti részelemeit, azonban a panasz ebben a vonatkozásban nem tartalmazza „az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét” [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont], illetve az „indítványban foglalt kérelem részletes indokolását” [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont]. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint nem alkalmas az indítvány az érdemi elbírálásra, ha az megjelöli ugyan az Alaptörvénynek azt a rendelkezését, amelyet sérülni vél, de nem indokolja meg – nem tartalmaz részletes érvelést arra vonatkozóan –, hogy az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével miért ellentétes a támadott jogszabály, vagy bírói döntés {3271/2018. (VII. 20.) AB végzés, Indokolás [18]}.
- [31] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában alkotmányjogilag releváns érveléssel nem indokolta meg, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe foglalt indokolt bírói döntéshez való jogot, az észszerű idő elvét, illetve a bírói pártatlanságot a támadott bírósági ítéletek miért sértik.
- [32] Erre tekintettel az indítvány az Alaptörvény XXVIII. cikke vonatkozásában az indokolt bírói döntéshez való jog, az észszerű idő elve, illetve a bírói pártatlanság vonatkozásában nem felel meg a határozott kérelem törvényi feltételeinek.
- [33] 2. A továbbiakban az Alkotmánybíróság az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésével, a XIII. cikk (1) bekezdésével és a XXVIII. cikk (1) bekezdésével (*contra legem* jogalkalmazás) kapcsolatos indítványi elemeket vizsgálta érdemben.

IV.

- [34] Az indítvány megalapozott.
- [35] 1. Az Alkotmánybíróság elsőként áttekintette a személyiségi jogvédelemmel – különös tekintettel a jóhírnévhez való joggal – kapcsolatos gyakorlatát.
- [36] Az Alkotmánybíróság Alaptörvény előtti gyakorlata elismerte, hogy az általános cselekvési autonómia és annak alkotmányos védelme a jogi személyeket is megilleti, de csak korlátozott mértékben. Ennek az oka abban lelhető fel, hogy amíg a természetes személyeknél az emberi méltósághoz való jog abszolút jellegű, feltétlen és elidegeníthetetlen jogként illeti meg az embert, addig a jogi személyeknél a cselekvési autonómia csak az adott szervezet céljához, rendeltetéséhez kötötten adatik meg [24/1996. (VI. 25.) AB határozat, ABH, 1996, 107, 111–112, megerősítette a 24/2014. (VII. 22.) AB határozat, Indokolás [140]}.
- [37] A nem vagyoni kár jogintézményét vizsgáló 34/1992. (VI. 1.) AB határozat egyértelművé tette, hogy a jogi személyeket is megilleti a személyiségi jogvédelem és nem csak vagyoni jogaik sérelme élvez jogi védelmet (ABH 1992, 192, 200).
- [38] A jogi személyek alapjogvédelmére vonatkozó alkotmánybírósági gyakorlatra is figyelemmel volt az alkotmányozó az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének megfogalmazásakor, mely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát, kapcsolattartását és jó hírnevét tiszteletben tartsák. Az I. cikk (4) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy a törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak.
- [39] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően egyes határozataival megerősítette, illetve továbbfejlesztette az emberi méltóságból fakadó személyiségi jogra vonatkozó korábbi döntései egy részét.

A 32/2013. (XI. 22.) AB határozat szerint önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (a jóhírnévhez való jog) (Indokolás [84]). A képmáshoz való jog, mint az emberi méltóság egyik részjogosítványának kérdésével a 28/2014. (IX. 29.) AB határozat foglalkozott először, a névjoggal pedig a 27/2015. (VII. 21.) AB határozat. A cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezés és a becsület, jóhírnév összefüggéseit a 11/2014. (IV. 4.) AB határozat érintette. A jóhírnév esetleges sérelmét az internetes hozzászólásokkal (kommentekkel) összefüggésben a 19/2014. (V. 30.) AB határozat tekintette át. A 14/2017. (VI. 30.) AB határozat a munkavállalók személyiségi jogainak korlátozhatóságával foglalkozott. A vérségi kapcsolat, mint az önazonossághoz való jog részeként pedig a 13/2020. (VI. 22.) AB határozatban jelent meg.

- [40] A fentiek alapján egyértelműen rögzíthető, hogy az Alaptörvény a jogi személyek jóhírnévhez való jogát is védi. Ugyanakkor áttekintve az Alkotmánybíróság érdemi döntéseit, azt kell megállapítani, hogy a jóhírnévhez való joggal összefüggésben az Alkotmánybíróság gyakorlata igen hiányos, a jog személyekkel kapcsolatban pedig eddig – megfelelő indítvány híján – egyetlen határozat sem született.
- [41] 2. Az Alkotmánybíróság ezt követően az a személyiségi jogvédelem polgári jogi alapjait tekintette át, különös tekintettel a jóhírnév védelmére.
- [42] 2.1. A hatályos Ptk. – hasonlóan régi Ptk.-hoz – általános jelleggel védi a személyiségi jogokat (Második Könyv Harmadik része 2:42. §– 2:54. §). Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a Ptk. 2:42. § egy olyan generálklauzulát tartalmaz, amely alapján valamennyi személyiségi jog – így a nem nevesítettek is – védelem alatt állnak. A fentieket úgy kell érteni, hogy a jövőben akár újabb személyiségi jogok is keletkezhetnek, amelyekre a jogi védelem automatikusan ki fog terjedni. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a Ptk.-ban szabályozott jogvédelmi eszközök igénybevételére a nem nevesített személyiségi jogok esetén is mód nyílik. A fenti generálklauzulát erősíti az, hogy azt – eltérően a régi Ptk.-tól – már nem követi közvetlenül példálózó jellegű felsorolás arról, hogy milyen magatartások sérthetik a személyiségi jogokat. További újdonság a régi Ptk.-hoz képest, hogy a Ptk. a személyiségi jogokat az emberi méltóságból eredezteti [Ptk. 2:42. § (2) bekezdés]. Ugyanakkor a Ptk. 3:1. § (2) bekezdése – mintegy az Alaptörvény I. cikk (4) cikke leképződéseként – rögzíti, hogy a jogi személy jogképessége kiterjed minden olyan jogra és kötelezettségre, amely jellegénél fogva nem csupán az emberhez fűződhet. A személyiségvédelem körében ez azt jelenti, hogy a polgári jog is elismeri, hogy a személyiségi jogok a jogi személyeket is megilletik, természetesen csak azok, amelyek jellegüknél fogva nem csak az emberekhez kötődnek. A jóhírnév védelme pedig nyilvánvalóan olyan jog, amely nem csak a természetes személyek sajátja.
- [43] 2.2. A jóhírnév megsértéséről különösen akkor beszélhetünk, ha az adott személyről, őt sértő, valótlan tényt állítanak vagy híresztelnek, vagy valós tényt hamis színben tüntetnek fel [Ptk. 2:45. § (2) bekezdése]. Ebből az is következik, hogy nem minősül a jóhírnév megsértésének, ha a valakiről állított vagy híresztelt valótlan tény az adott személyre nézve nem sértő (BH2001. 469.). Ugyanígy a valós tények közlése vagy a vélemény megfogalmazása sem sérti a jó hírnevet (BH2019. 13.). A közlésnek ugyanakkor – ahhoz, hogy a jó hírnevet sértőnek minősüljön – alkalmasnak kell lenni arra, hogy hátrányos legyen az érintett személy társadalmi megítélésére. A jogsértés megállapításának azonban nem feltétele annak bizonyítása, hogy ez a hátrányos megítélés ténylegesen be is következett (BH2010. 294.).
- [44] A jóhírnévhez való jog tehát azt célozza, hogy az adott személyről a társadalomban kialakult (vagy kialakuló) kép valós tényeken alapuljon. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez a kép ne lehetne téves vagy helytelen, a jóhírnévhez való jog ugyanis pusztán azt biztosítja, hogy ez a kép valós tényekből levont következtetések eredményeképp álljon össze. Fontos kiemelni, hogy a Ptk. példálózó jelleggel csak a leggyakoribb, tipikus hírnérontó magatartást emeli ki (tényt állít, híresztel vagy valós tényt hamis színben tüntet fel), amiből az következik, hogy a jóhírnév megsértésének bármilyen módon való elkövetése jogellenes. Azaz e körben a közlést tág értelemben kell felfogni, az lehet a gondolat kifejezésének minden elképzelhető és alkalmas módja, így a tipikus szóbeli vagy írásbeli információátadás mellett a rajz, ábra, szobor, festmény, fotó, mozdulat, gesztus, cselekvés stb. útján való kifejezés is (BH2002. 261., BH2013. 266.).
- [45] 3. A továbbiakban az Alkotmánybíróságnak arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy a Kúria ítélete megsértette-e az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított jóhírnévhez való jogot.
- [46] Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja szerint az Alkotmánybíróság „alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját”. Ennek megítélésekor az Alkotmánybíróság

mindenekelőtt azt a kérdést vizsgálja, hogy a bíróság felismerte-e az ügy alapjogi vonatkozásait. Ezt az Alkotmánybíróság a 3/2015. (II. 2.) AB határozatban rögzítette: „Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvénynek ez a rendelkezése a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék [...]. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítani kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie.

A bírói döntések alkotmányossági felülvizsgálatát lehetővé tevő alkotmányjogi panasz (Abtv. 27. §) az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény. Ilyen panasz alapján az Alkotmánybíróság a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvényellenes.” (Indokolás [17]–[18])

- [47] Ugyanakkor: „Nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe annak megítélése, hogy a bíróság döntése az ügyben meghozható egyedüli helytálló döntés-e, vagy hogy a bírói törvényértelmezés, a bizonyítékok mérlegelése, valamint az azokból levont következtetések helyesek-e. A bírói mérlegelés körében hozott ítéletek felülvizsgálata az Alkotmánybíróság Alaptörvényben biztosított alkotmányossági szempontú vizsgálati jogkörén kívül esik {hasonlóan pl. 3013/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [18]; 3221/2014. (IX. 22.) AB végzés, Indokolás [14]–[15]}.” {7/2020. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [47]}
- [48] A Kúria Pfv.IV.20.432/2018/7. számú ítéletében két – egymással összefüggő – okból is megalapozatlannak találta a másodfokú jogerős ítéletet. Egyrészt rögzítette, hogy az önálló jogi személyiséggel rendelkező szervezet (a perbeli alperes Újpest FC) saját címernek saját döntésen alapuló megváltoztatása, egy attól elkülönült jogi személy (a felperes UTE) jóhírnevének sérelmét objektíve nem okozhatta. Másrészt kifejtette, hogy egy alapvetően szerződéses magatartás, azaz a cég működésére vonatkozó – a társasági szerződésből fakadó – kötelezettségek megszegésével okozott sérelem, személyiségvédelmi igény keretében nem érvényesíthető.
- [49] Az Alkotmánybíróságnak a tárgyi ügyben nem azt kellett eldöntenie, hogy a Kúria fenti jogértelmezése helyes volt-e, hanem azt, hogy figyelemmel volt-e az ügy alapjogi érintettségére – ti. lefolytatta-e az alapjogi vizsgálatot, mint a másodfokú bíróság –, azaz arra, hogy az indítványozó személyiségi (jóhírnévhez való) joga sérülhetett-e. A Kúria nem vitatta a másodfokú bíróság azon megállapítását, hogy a jóhírnév sérelmét megvalósító magatartások felsorolása nem taxatív, és így a jóhírnév sérelmét a felsorolásban nem szereplő egyéb magatartás is okozhatja, azaz a tárgyi ügyre vonatkoztatva a címer megváltoztatása is okozhatott ilyen jogsérelemet. Viszont eleve kizárta a személyiségi jogvédelem lehetőségét. Egyrészt azzal, amikor arra az álláspontra helyezkedett, hogy az indítványozó a jó hírneve sérelmére való hivatkozást – pusztán eszközként – a társasági szerződés betartására kívánja felhasználni. Másrészt azzal, hogy az indítványozó és az Újpest FC közötti vitát a közös cégen belüli vitának tekintette a Kúria, azaz összekeverte a társaság belső és külső viszonyait. Végül soron a Kúria véleménye szerint a tárgyi ügy nem más, mint egy – a társasági szerződés megsértése miatti – társasági jogi jogvita, amelynek semmiféle személyiségi jogi vonzata sincs.
- [50] Az Alkotmánybíróság megjegyzi, hogy a perben felmerült, hogy az indítványozó a társasági szerződés megsértése miatt bírósághoz fordulhatott volna a Ptk. 3:35. §-a alapján, az alperes ügyvezetőjének határozata ellen, kérve annak hatályon kívül helyezését. Az elsőfokú ítélet indokolása szerint – a személyiségi jogvédelem mellett – létezett tehát olyan jogi eszköz, amelyet az indítványozó igénybe tudott volna venni. A Ptk. 3:35. §-a azonban csak abban az esetben alkalmazható, ha a jogi személy valamelyik szerve hozott olyan határozatot, amely tárgya lehet ilyen felülvizsgálatnak. A tárgyi ügyben azonban ilyen határozat nem létezett, hiszen a többségi tulajdonos ügyvezetőjének egyszemélyi (és formátlan) döntése volt a címer megváltoztatása, amely döntés nem tekinthető az Újpest FC határozatának. Ezt támasztja alá az is, hogy a jelen ügyben a címer önhatalmú megváltoztatása miatt az indítványozó törvényességi felülvizsgálati eljárást kezdeményezett, és a cégbíróság lefolytatta az eljárást. A Ctv. 74. § (3) bekezdése szerint ugyanis csak akkor van helye törvényességi felülvizsgálati eljárásnak, ha az arra vonatkozó igény a Ctv. 65–70. §-ban meghatározott vagy más polgári perben, illetve közigazgatási eljárásban nem érvényesíthető.
- [51] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben megjegyzi, hogy a jogi személy határozatának a felülvizsgálatára csak akkor kerülhet sor, ha a jogi személy hozott olyan határozatot, amely tárgya lehet ilyen felülvizsgálatnak.

Ha a jogi személy azzal követ el jogsértést, hogy egy szükséges határozatot nem hoz meg, azaz valamilyen cselekvést, akarathelytelenítést kívánó helyzetben hallgat, akkor a határozat bírósági felülvizsgálatára – határozat hiányában – nem kerülhet sor. Ez az elv olvasható ki a bírósági gyakorlatból is (pl. BDT2019. 4101., BDT2017. 3636.). Annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy van-e felülvizsgálható határozat, azért is jelentős, mert ezen múlhat, hogy le lehet-e folytatni törvényességi felügyeleti eljárást. Ugyanis, ha van felülvizsgálható határozat, az kizárja a törvényességi felügyeleti eljárást, ellenben, amennyiben ilyen határozat nem született, ezért a határozat bíróság általi felülvizsgálata kizárt, akkor szóba jöhet a törvényességi felügyeleti eljárás lefolytatása.

- [52] A jelen ügyben az indítványozó és a többségi tulajdonos Újpest Labdarúgó Kft. között a társasági szerződés megsértése miatti jogvita a Ptk. 3:35. §-a alapján nem volt peresíthető, a cégjogi szabályok pedig nem voltak alkalmasak a jogsértő magatartás reparálására. (A bíróságnak nem volt visszatartó ereje, ezt bizonyítja, hogy az Újpest FC nem is fellebbezte meg a cégbíróság végzését, ugyanakkor nem állította vissza a törvényes működést sem.)
- [53] Megállapítható tehát, hogy az indítványozó számára vagy nem állt rendelkezésre bírói út (társasági jog), vagy az igénybe vett bírói jogvédelem (cégeljárás) nem volt alkalmas arra, hogy a külső jogviszonyokban megjelenő címerhasználat miatti jogsérelmet orvosolja.
- [54] Kétségtől, a címernek a közös cég többségi tulajdonosa általi egyoldalú és jogsértő megváltoztatásának vannak társasági jogi vonatkozásai. A Kúria ítélete helyesen állapítja meg, hogy a személyiségi jog nem szolgálhat más jogterületekre tartozó vitának az eldöntésére. Ugyanakkor figyelmen kívül maradt, hogy vannak olyan, egyébként más jogszabályokat (is) sértő magatartások, amelyek egyúttal személyiségi jogsértést is megvalósítanak. A tárgyi ügyben tehát elsősorban nem az ügy társasági jogi aspektusait kellett volna vizsgálni, hanem azt, hogy az alperes magatartása megsérthette-e a felperes indítványozó személyhez fűződő jogát (jó hírnevét), azáltal, hogy behatást gyakorolt az indítványozó védett tulajdonságaiba.
- [55] A Kúria azonban helyben hagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, így annak azt a megállapítását is, amely szerint egy személy jó hírnevét az adott személy magatartása, tevékenysége és az ennek alapján a róla kialakult kép társadalmi megítélése alapozza meg. Ebből következően egy másik személyhez kötődő szimbólum megváltoztatása nem sértheti meg az adott személy személyiségi jogát.
- [56] Ezek a szervezetek azonban élettelen entitások, így személyiségük lényegét elsősorban a külvilág számára érzékelhető elemekkel lehet meghatározni. Ezek lehetnek különösen a szervezet neve, az őt meghatározó szimbólumok, fontosabb arculati elemek, valamint a vele kapcsolatos valós információk (amelyek alapján az önazonosságuk fennáll), egyszóval azon személyiségjegyek, amelyek révén e jogalanyok megjelennek a külvilágban, és amelyek alapján harmadik személyek számára kétséget kizáróan beazonosíthatóak. A jogi személyek esetében tehát meghatározó a megjelenésük, a róluk kialakult kép, amely egyediségüket jelzi harmadik személyek számára. A fentiek alapján ezek a jogi személyiség lényegét adó alkotóelemeknek minősülnek, és mint ilyenek részesülhetnek a személyiségi jogvédelemben. Másképpen fogalmazva az arculat, illetve az ahhoz kapcsolódó, abból származtatható jogok minden jogi személy személyiségének szerves részét képezik.
- [57] A sportról szóló 2004. évi IV. törvény (a továbbiakban: Stv.) 35. §-ának (5) bekezdése a Ptk. hatálybalépéséig – 2014. március 15. napjáig – úgy rendelkezett, hogy a sportoló, a sportszervezet, a sportszövetség, a sportköztestület jó hírnevének, illetve személyiségi jogainak védelmére a régi Ptk. rendelkezései az irányadók. Ezt a rendelkezést az egyes törvényeknek az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépésével összefüggő módosításáról szóló 2013. évi CCLII. törvény helyezte hatályon kívül. A törvényjavaslathoz fűzött előterjesztői indokolás szerint a módosításra azért volt szükség, mert a Ptk. a nevesített személyiségi jogok között sorolja fel a jóhírnevet, ami feleslegessé teszi annak Stv.-beli szerepeltetését.
- [58] A jogalkotó tehát fontosnak tartotta kiemelni, hogy a sportszervezeteket is megilleti a jóhírnevhez való jog és csak a Ptk. hatálybalépésekor törölte ezt a rendelkezést – a terminológiai tisztaság miatt – az Stv.-ből. Fontos kiemelni, hogy a hatályon kívül helyezett szabály az Stv. V. – a kereskedelmi szerződések címet viselő – fejezetében szerepelt. Az Stv. a kereskedelmi szerződések körében elismeri az arculat-átvitelt (*merchandising*) jogintézményét, amely lehetőséget ad arra, hogy a felhasználó (jellemzően egy gazdasági társaság) marketingcélokra (arculatépítés) használja fel sportolók, sportszervezetek, sportszövetségek már meglévő reputációját. Az arculat-átviteli szerződés keretében a felhasználó a fogyasztói döntések befolyásolása céljából a sportoló nevét, képmását, továbbá a sportszervezet, sportszövetség vagy sportköztestület nevét, jelvényét, illetve a sporttevékenységgel összefüggő más eszmei javakat használ fel hirdetőtáblákon, dísz- és ajándéktárgyakon, ruházaton, más tárgyakon, valamint elektronikus úton a fogyasztói döntések befolyásolása céljából.

- [59] Kiemelendő továbbá, hogy az Stv. 38. §-a külön szabályozza az olimpiai jelképek használatát, védelmét. E körben a Magyar Olimpiai Bizottság (a továbbiakban: MOB) feladatává teszi az olimpiai jelképek, szimbólumok védelmét az olimpiai mozgalom érdekében [Stv. 38. § (3) bekezdés e) pontja].
- [60] A MOB feladatai közé tartozik továbbá a Nemzetközi Olimpiai Bizottság szabályzataiban meghatározott olimpiai tulajdonelemeknek – így különösen az olimpiai szimbólumnak, zászlónak, jelmondatnak, lángnak, fáklyának az „olimpia” és „olimpiai” elnevezésnek –, valamint azok bármely nyelvű fordításának bármilyen módon és formában történő megjelenítése, felhasználása, illetve ezek mások általi bármilyen módon és formában történő megjelenítésének, felhasználásának engedélyezése, valamint az ezzel kapcsolatos vagyoni jogok gyakorlása, illetve az ezekkel való rendelkezés. (Az olimpiai tulajdonelemek megjelenítésének tekintendők az olimpiai tulajdonelemekhez hasonló, azokkal összevethető, azokra közvetett, de egyértelműen azonosítható formában utaló megjelenítések.)
- [61] A fentiekből leszűrhető, hogy a sport világában a jelképeknek, szimbólumoknak kitüntetett szerepe van, felhasználásuknak, használatuknak pedig vagyoni jogi vonatkozásai is vannak. Ezért e jelképek, szimbólumok jogi védelem alatt állnak.
- [62] Ebben a jogszabályi környezetben kell tehát értékelni a sportolók, sportszervezetek személyiségi jogvédelmét, amely kiemelt szerepet kap az arculati elemek védelme, különösen az arculat-átviteli szerződések tekintetében.
- [63] A tárgyi ügyben nem az Stv. 35. §-a szerinti arculatátviteli szerződésről van szó, ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül a jogalkotó szándéka arra, hogy a sportszervezetek arculati elemeit a személyiségi jogvédelmet körébe kívánta elhelyezni. Az Stv. módosítása pedig nem a jogalkotói álláspont módosulását jelzi, hanem pusztán azt, hogy – a párhuzamos szabályozás elkerülése miatt – elegendőnek tartotta a Ptk. személyiségi jogvédelemre – különösen a jóhírnév védelmére – vonatkozó rendelkezéseinek alkalmazását az arculati elemek megsértés esetére.
- [64] Mindezeket a tárgyi ügyre vonatkoztatva megállapítható, hogy az indítványozó UTE-ről mint sportegyesületről – a harmadik személyek számára – megjelenő képet, annak valóságosságát védi a jóhírnévhez való jog. A Ptk. 2:45. § (2) bekezdése értelmében – mint fentebb már rögzítésre került – nem kizárólag valótlan tényállítással lehet jóhírnevet sérteni. Ide sorolható az az eset is, amikor a jogi személyről alkotott kép azáltal szenved sérelmet, hogy az üzleti vagy más hírnevét megalapozó jellemzőjétől az arculatot kifejező szimbólumokon keresztül, jogellenesen megfosztják, és így a harmadik személyekben róla a valóságostól eltérő, az érvényesülését akadályozó kép keletkezik.
- [65] A Kúriának tehát vizsgálnia kellett volna, hogy az Újpest FC által működtetett NB I-es futballcsapat címerének a – többségi tulajdonos ügyvezetője általi egyoldalú és önkényes – megváltoztatása kihatással volt-e az indítványozó sportegyesületről kialakított képre. A vizsgálatnak arra is ki kellett volna terjednie, hogy az indítványozóról így kialakult kép hátrányosan hathatott-e a megítélésére, tekintettel arra is, hogy az UTE számára a személyiségi, arculati elemek közé tartozik-e az NB I-es futballcsapat védjegygel oltalmazott címere, benne az UTE név használata.
- [66] Egy sportegyesület arculati elemei tehát egyrészt az önazonosság biztosítékai, másrészt a külvilág számára teszik megkülönböztethetővé a sportszervezetet, harmadrészt lehetővé teszik a szurkolók számára az azonosulást a klubbal, egyesülettel. Ez utóbbi ugyan nem volt tárgya a peres eljárásnak, azonban fontos rámutatni, hogy a sport nem csak motorikus, hanem egyben közösségteremtő (kommunikációs) tevékenység is. A sportszervezet (egyesület, klub) és a szurkolók között folyamatos az interakció, amelyben fontos szerepe jut a szimbólumoknak.
- [67] Esetenként pedig a szimbólumok túlmutatnak az egyesületek és a szurkolók közötti kapcsolatrendszeren. Példának okáért a társadalomra minden szinten rátelepedő kommunista diktatúra nem tűrte az egyesülési szabadságot sem és az egyesületi név- és szimbólumhasználatban is veszélyt látott. Ennek jelentőségét támasztja alá, hogy az 1945 tavaszi, az 1945-46-os, 1946-47-es kiírásban is bajnokságot nyerő, népszerű UTE és a belügyminisztériumi sportegyesület oktrojált egyesítését a belügyi tárcát vezető Kádár János jelentette be 1950 márciusában. Az egyesítés első ízben fosztotta meg szimbólumától az immár Budapesti Dózsa SE-re átnevezett UTÉ-t, mivel a régi címet a minden hagyománnyal szakító, vörös csillagos „Dózsa-címer” váltotta fel.
- [68] Az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság a jelen ügyben az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdése és a XIII. cikk (1) bekezdése értelmezése során szem előtt tartotta, hogy Magyarországon a labdarúgó sportklubokat működtető egyesületek jogvédelme nem szűkíthető le az Alaptörvény XX. cikke szerinti testi egészséghez való jog vagy a XII. cikk szerinti vállalkozáshoz való jog érvényre juttatására, mivel Magyarország történelmében, különösen az 1956-os forradalom idején a labdarúgó sportegyesületek alapítása és mű-

ködtetése szervesen összefonódott az egyesülési joggal és a véleménynyilvánítás szabadságával. Következésképpen az indítványozó által kifogásolt címerváltozás nem ítéltető meg, az UTE elnevezést és a sportklub címerét érintő történelmi tények figyelembevételével, amely körülmények az indítványozó személyiségi jogvédelme körében értékelendő tényezők.

- [69] Az Alkotmánybíróság rámutat, hogy a tárgyi ügyben figyelemmel volt arra is, hogy az Alaptörvény a közösségi célokat és funkciókat a korábbi Alkotmányhoz képest fokozottabban a középpontba állítja. Ebből következően a jelen ügyben a sportegyesületekre, mint a közösségi létforma és önszerveződés egy sajátos megnyilvánulási formájára tekintett.
- [70] 4. Az indítványozó álláspontja szerint a címer egyoldalú megváltoztatása az alperes részéről egy olyan lépésnek tekinthető, ami az indítványozó sportegyesületről való leválás szándékát jelezte előre, és aminek egyrészt személyiségi jogi, másrészt tulajdonjogi vonatkozásai is lehetnek. A Kúria ítéletében *ab ovo* elutasította a személyiségi jogvédelem alkalmazhatóságát, és az indítványozó szerint ezzel a tulajdonhoz való joga is sérelmet szenvedett. Az Újpest FC egyik tulajdonosként az indítványozó nemcsak biztosította a futballcsapat – védjegyoltalommal bíró – címerét, hanem – mint tulajdonost – megillette a címer használata és a hasznok élvezete is. A Kúria azonban nem foglalkozott azzal, hogy a címer mint arculati elem megváltoztatásának lehetnek-e hátrányos következményei az indítványozó számára.
- [71] Az Alkotmánybíróságnak a tulajdonhoz való jog sérelmére vonatkozó következetes gyakorlata értelmében: „[...] az Alaptörvény XIII. cikke alapvetően »két szempontból garantálja a tulajdonhoz való jogot. Egyrészt védi a megszerzett tulajdont az elvonás ellen, másrészt védi a szintén már megszerzett tulajdont annak korlátozása ellen« {3115/2013. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [34]}. Ugyanakkor ennek kapcsán az Alkotmánybíróság azt is kifejtette, hogy »az alkotmányos tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat, és nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével. [...]« {3209/2015. (XI. 10.) AB határozat, Indokolás [64]}. [...] » [a] tulajdonvédelem [...] nem kizárólag a polgári jogi értelemben vett tulajdonra, hanem egyéb vagyoni értékű jogokra is kiterjedhet, az Alaptörvény XIII. cikke tehát a tulajdonvédelem körében az egyéb, tulajdonszerű vagyoni értékű jogok védelmét is biztosítja« {3199/2013. (X. 31.) AB határozat, Indokolás [13]}.” {3090/2019. (V. 7.) AB határozat, Indokolás [41]}
- [72] A vállalkozási tevékenység jövőbeni nyereségének a reménye, az ebből eredő várható profit azonban nem tekinthető az alkotmányos tulajdonjog által elismert és védett tulajdoni várománynak {3194/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [24]}. Ugyanakkor a tárgyi ügyben nem az eredeti címer használatának mellőzéséből származó jövőbeni nyereség elmaradása a kérdés, hanem a tulajdonjog részjogosítványainak – a használat és a rendelkezés jogának – a sérelme merült fel.
- [73] A 18/2015. (VI. 15.) AB határozat a tulajdonjog részjogosítványainak alkotmányos védelmével kapcsolatban megállapította, hogy: „[A]z Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tulajdoni alapjogvédelem kiterjed a tulajdoni részjogosítványokra és azok gyakorolhatóságára is, és csak az Alaptörvény erre vonatkozó szabálya szerint korlátozhatóak.” (Indokolás [20])
- [74] 5. A fentiekből következően az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria teljes mértékben figyelmen kívül hagyta az ügy alapjogi érintettségét. Nem vette ugyanis figyelembe, hogy a törvény által létrehozott jogalanyok esetében jellegüknél fogva [Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése, Ptk. 3:1. § (3) bekezdése] a személyiség védelmét eltérően kell értelmezni, mint a természetes személyek esetében, tekintettel arra, hogy lényegük – ha úgy tetszik személyiségük – a külvilág felé megjelenő képben ragadható meg. Ebből következően a Kúria kizártnak tekintette a személyiségi jogsérelem bekövetkeztét, így nem vizsgálta, hogy az Újpest FC címerének megváltoztatása negatív hatással volt-e az indítványozó jó hírnevére. Továbbá annak vizsgálatával is adós maradt a Kúria, hogy az indítványozó tulajdonhoz való joga sérült-e a közös cég kisebbségi tulajdonosaként a címer megváltoztatásával, különös tekintettel arra, hogy arra védjegyoltalommal rendelkezik, amelynek használatát a társasági szerződéssel ruházta az Újpest FC-re.
- [75] Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria Pfv.IV.20.432/2018/7. számú ítélete alaptörvény-ellenes, ezért a rendelkező részben foglaltaknak megfelelően azt megsemmisítette.
- [76] 6. Az indítványozó hivatkozott a *contra legem* jogalkalmazással összefüggésben az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmére is. Tekintettel arra, hogy a Kúria Pfv.IV.20.432/2018/7. számú ítéletét az Alkotmánybíróság az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének – és azzal összefüggésben a XIII. cikk (1) bekezdésének –

a sérelmére tekintettel megsemmisítette, az állandó alkotmánybírósági gyakorlata alapján a XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét már nem vizsgálta.

Budapest, 2021. április 13.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Horváth Attila
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Imre
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Salamon László
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [77] Egyetértek a rendelkező részben foglalt döntéssel, és annak indokaival, ugyanakkor lényegesnek tartom az alábbiak kiemelését.
- [78] 1. Az Alkotmánybíróság következetes értelmezése szerint az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok részére alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. Ebből a kötelezettségből következik, hogy a bíróságnak a jogszabályok adta értelmezési mozgástér keretein belül azonosítania kell az elé kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, és a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmeznie {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]}.
- [79] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában következetesen érvényesül az az értelmezés is, hogy az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdése minden közhatalmat gyakorló szervre azt a kötelezettséget hárítja: mind jogalkotási, mind jogalkalmazási tevékenységük során az Alaptörvényben biztosított jogokból fakadó követelmények érvényesülését a magánszemélyekkel és szervezeteikkel szemben is garantálják {14/2017. (VI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]}. Az Alaptörvény hatályba lépését követően az Alkotmánybíróság egyértelművé tette, hogy az alapvető jogok a magánjogi viszonyokban közvetett érvényesülést kívánnak. Az Alkotmánybíróság felfogása szerint a szerződéses szabadság tiszteletben tartása mellett az Alaptörvényből fakadó alapjogi követelmények végső

oron a magánjog generálklauzuláin keresztül szolgálhatnak a magánfelek közötti jogviszonyok megítélésnek alkotmányjogi mércéjeként {8/2014. (III. 20.) AB határozat, Indokolás [56], [64]–[66]; 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [94]}.

- [80] 2. A jelen ügyben az indítványozó a Ptk. 2:45. § (2) bekezdésén alapuló jóhírnévhez való jogának a sérelmét állította. Az eljáró bíróságoknak ezért e rendelkezésen keresztül kellett vizsgálniuk az ügy alapjogi relevanciáját.
- [81] A jóhírnév védelmének a fókuszában az érintett személyről kialakult társadalmi kép védelme áll, ezért alapvetően az érintett személy társadalmi megítélését hátrányosan befolyásoló jogsértésekkel szemben nyújt védelmet. Ezen jogsértések jellemzően közlés formájában jelennek meg, ugyanakkor a hírnevsértés megvalósulhat más magatartások formájában is. Így a bírói gyakorlatban a jóhírnév megsértését jelenti az érintett személy képmásának, hangfelvételének vagy az általa használt, rá jellemző egyedi köszöntésmódnak a felhasználása (BH 2002.261.).
- [82] Az Alkotmánybíróság gyakorlatában az előbbieken hivatkozott értelmezési szempontok nyerne alapjogi vételetet. Az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében biztosított magánszférához való jog ugyanis nem szűkül le az Alaptörvény II. cikke által is védett belső vagy intimszférára, hanem kiterjed a tágabb értelemben vett magánszférára (kapcsolattartás), illetve arra a térbeli szférára is, amelyben a magán- és családi élet kibontakozik (otthon). Az Alkotmánybíróság gyakorlatában ezen túlmenően önálló védelmet élvez az egyén életéről alkotott kép is (jó hírnévhez való jog) {32/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [84]}.
- [83] Véleményem szerint a fenti szempontok alapján azt kellett vizsgálni, hogy a jogvitára okot adó címerhasználat az indítványozó társadalmi megítélését mennyiben érinti. Ezzel összefüggésben egyetértek a másodfokú bíróság azon megállapításával, hogy a sportegyesület lényegi vonásának minősül a címer, amely az arculat kiemelt eleme: az azonosság és az azonosulás egyik legfontosabb referenciapontja egy futballcsapat szurkolói, rajongói, illetve a csapathoz köthető sportszervezetek számára. A címer által közvetített arculat a sportegyesületnél, sportvállalkozásnál éppen a szervezet lényegét kifejező jellemző.
- [84] A jelen esetben ezért nem társasági jogi vitáról van szó, hanem egy jogi személy önazonosságát érintő kérdésről. A sportegyesületek jelképei, szimbólumai álláspontom szerint lényeges többletet tartalmaznak a gazdálkodó tevékenységet folytató jogi személyek márkajelzéseikhez, védjegyeikhez képest, mert egy közösség intenzív összetartozását, eszmeiségét, önazonosságát, érzelmi összhangját, tradícióit hordozzák. Ez egyben a jogvita alapjogi relevanciáját is megalapozza.

Budapest, 2021. április 13.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [85] 1. A határozattal – úgy rendelkező részével, mint indokolásával – maradéktalanul egyetértek.
- [86] A sport területén folyó versenyekre egyaránt vonatkoznak nemzeti és nemzetközi jogszabályok és sportszövetségi autonóm szabályozások. A sportszövetségek által szervezett bajnokságokban és kupaküzdelmekben résztvevő gazdasági vállalkozások és egyesületek, mint jogi személyek jó hírnévhez való joga tekintetében a jelen ügyben hozott precedens értékű alkotmánybíróági döntéshez kizárólag azért fűzök párhuzamos indokolás formájában kiegészítő észrevételeket, hogy annak bírósági folytatása során a részletkérdésekben is megismerhető legyen az alaphatározatot teljes egészében támogató további, a döntéshozatal folyamán képviselt álláspontom. Ezek az észrevételeim tehát olyan kérdésekre vonatkoznak, amelyekben különvélemény, vagy párhuzamos indokolásként a határozat valamely megállapításától eltérően értelmezhető észrevétel született.
- [87] 2. A határozat indokolásának IV/3. pontja (Indokolás [45] és köv.) foglalkozik azzal az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben meghatározó kérdéssel, hogy a végső döntést hozó bíróság felismerte-e az ügy alap-

jogi vonatkozásait. Ennek alapján állapítható meg ugyanis, hogy sérülhetett-e egyáltalán alkotmányosan az indítványozó személyiségi (jó hírnévhez való) joga.

- [88] Nos, ebben a tekintetben mindenekelőtt az a hangsúlyozott megállapítás tehető, hogy a háromfokozatú polgári eljárás során kizárólag a másodfokon jogerős ítéletet hozó Fővárosi Ítéltábla volt tekintettel a jelen ügy alapjogi érintettségére, miként arra a határozat utal. A Fővárosi Ítéltábla alkalmazta egyedül a Ptk. új generálklauzuláját, és jutott annak alapján arra a következtetésre, hogy a sportegyesületek arculati elemei – egyaránt egy tágabb és egy szűkebb értelemben vett – közösség intenzív összetartozását, érzelmi összhangját hordozzák. Ennek megfelelően a jelen ügyben az a címervita, amelynek tárgya az Újpest FC által használt, az indítványozó védjegy oltalmát élvező címer, benne az „UTE” név, amelyek társtulajdonosi minőségét és történelmi szerepét kifejezésre juttatják, egyúttal megtestesítik és szimbolizálják az „anyacég” személyiségi jogait is.
- [89] A címer önkényes megváltoztatása a többségi társtulajdonos szerződés- és törvényellenes cselekedete tehát tartalmi (Alaptörvény VI. és XIII. cikkei) és eljárási jogi (Alaptörvény XXVIII. cikke) értelemben egyaránt alkalmas volt alkotmányellenes sérelem okozására. Nem egyszerűen az Újpest FC belső jogviszonyában a többségi tulajdonos törvénytörő cselekedetéről van szó tehát, amit az elsőfokú bíróság és a Kúria rosszul értelmezett azáltal, hogy azt társasági jogi útra utalták. Az említett bíróságok az alkotmányjogi szempontokat nem ismerték fel, azt tehát, hogy a felek közös sportvállalkozásában elkövetett jogsértés a külső jogviszonyban, mindenki viszonylatában – benne legfájdalmasabban magára az egyesületre és tágabban az „újpesti közösségre” nézve – eredményezte az indítványozó jó hírneve sérelmét.
- [90] 3. A sportegyesületek sajátos történelmi előzményeire és a társadalomnak a magyar sport sikereire, illetőleg kudarcaira, ebben az adott egyesület szerepére való érzékenységére tekintettel az egyesületi tagok, sportolók, a szurkolók, a szimpatizánsok önazonosságán keresztül alapozza meg valójában a határozat indokolása – ugyancsak az említett IV/3. pontjában (Indokolás [45] és köv.) – a sportegyesületeket azonosító elemek (pl. címerek, logók, egyéb szimbolizáló jelképek) kiemelt védelmét. Mindez az Alaptörvény szellemiségével is összhangban áll, mivel a sportegyesületek integráló képességüknél és szervező erejüknél fogva alkalmasak a közösségért élő és tevő, sikeres hőseikért lelkesedő embereket azonos célért mozgósítani, megőrizve az egyén méltóságát is.
- [91] A fentiek részletes megalapozásának céljából hivatkozom a jelen ügyben az indítványozó alkotmányjogi panaszának az elsőfokú ítélettel szembeni fellebbezésében foglaltakat összegző és összefoglaló állításaira és érveire, amelyeket az indítvány a felülvizsgálati ellenkérelem alapján tartalmaz és hangsúlyoz. (Az alkotmányjogi panaszindítvány a 7–8. oldalain a 8. pont francia bekezdésében található szempontok és érvek, esetenként tényállítások, amelyeket a határozathozatal folyamatában magam is képviseltem.) Ezekre alapul a jelen határozat, miként a Fővárosi Ítéltábla alkotmányos szempontoknak pontoknak megfelelő megközelítése is. Hangsúlyoznám, hogy mindez igazolja azt, hogy az államnak lehet és van is alkotmányos feladata a jelentős és hasznos szerepet játszó és a közösségi szempontból kiemelkedő sportegyesületek magánjogi viszonyainak összetett alkalmazási körében a VI. cikkből eredő alapjogok védelme terén, különös tekintettel a jogi személyek jó hírnévhez fűződő jogára.
- [92] 4. A határozat döntéshozatala folyamatában elfogadtam magam is – a kúriai döntésnek az Alaptörvény VI. és XIII. cikkére alapított megsemmisítése elvártában és reményében –, hogy az álláspontom szerint egyértelműen megvalósult processzuális alapjogsértés (XXVIII. cikk) vizsgálatát a „harangkötél” elv alapján mellőzzük. Elvárásom teljesült, ezért mindössze megjegyzem, hogy egyetértek az indítvánnyal abban is: a három alapjogi sérelem együttes bekövetkezése a Kúria esetében konjunktíve történt. A Kúriának ugyanis már nem kizárólag a jogerős bírósági, de a jogerős cégbírósági döntés is a rendelkezésére állt, így az Alaptörvény 28. cikkének a felperesi kérelem ellenére történő teljes figyelmen kívül hagyása tette a tartalmi alaptörvény-ellenességet eszközcselekménnyé, következképpen az eljárási szinten is megvalósult.

Budapest, 2021. április 13.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Dienes-Oehm Egon
alkotmánybíró helyett

Dr. Juhász Miklós alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [93] A határozat rendelkező részével egyetértek, ugyanakkor álláspontom szerint a méltóság – és annak részelemei, köztük a „személyiség”, az „önazonosság” – a természetes személyek jellemzői. A nem természetes személyek jóhírnevének – így arculatának, jelképeinek – tulajdonhoz való jogon túlmutató alkotmányossági védelmét más úton látom megalapozhatónak. A jelen esetben meghatározó, hogy az adott jogi személynek mint sportegyesületnek fontos közösségképző és integratív szerepe van, s így hozzájárul a természetes személyek önképének, önazonosságának kialakításához, fenntartásához. Ez a jellemző a konkrét ügyben szereplő indítványozó esetében megkérdőjelezhetetlen, ami végső soron a többségi indokolással azonos konklúzióra vezet.

Budapest, 2021. április 13.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Juhász Miklós
alkotmánybíró helyett

Dr. Schanda Balázs alkotmánybíró különvéleménye

- [94] Álláspontom szerint az indítványozó tisztán magánjogi jogvitát terjesztett az Alkotmánybíróság elé, így az alkotmányjogi panaszt az Alkotmánybíróságnak alkotmányossági kérdés hiányában vissza kellett volna utasítania.
- [95] Bár az ügy tekintetében lényeges információ lehet a kiemelkedő, összességében dobogós eredmény (a hazai férfi labdarúgó-bajnokságok 120 éves története során az Újpest húsz bajnoki címet szerzett – ennél többet csak a Ferencváros és az MTK) és ezeket az eredményeket és a szurkolói elkötelezettséget is becsülöm és tisztetem – tekintet nélkül arra, hogy az UTE szakosztályainak vagy az Újpest FC-nek az eredményeiről van szó – az alkotmányossági megítélést ezek az eredmények nem befolyásolják. Ahogyan azt a határozat indokolása is felvázolja, az Újpest FC az UTE sportegyesülettől már 1999-től önálló jogi személyként működik, 2011-től pedig az UTE-nak mindössze egy kisebb üzletrésze van az Újpest FC-ben. A két szervezet külön jogi személynek minősül, ahol az FC-ben az UTE pusztán kisebbségi tulajdonos. Természetesen két jogi személy között (különösen, ha az egyik a másikban tulajdonrészrel rendelkezik) számos jogilag szabályozott kérdés, szerződés felmerülhet és létezhet (így pl. a különböző arculati elemek átvételére, átadására vonatkozó megállapodások), amelyek értelmezése vagy megszegése (pl. a címer olyan módon történő megváltoztatása, amelyhez az UTE mint kisebbségi tulajdonos nem járult hozzá) jogvitához vezethet. E jogvita rendezése azonban elsősorban jogszerűségi (törvényességi) és nem alkotmányossági kérdéseket vet fel.
- [96] Az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése szerint törvény alapján létrehozott jogalanyok – így akár sportegyesületek – számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak. Nem vitatom az indítványozó – a határozatban átfogó módon kifejtett – alapjogi jogalanyiságát, ugyanakkor az Alaptörvény VI. cikkéből (valamint ehhez kapcsolódóan a XIII. cikkéből) fakadó alapjogi igényei az állammal, és nem egy másik alapjogi jogalanyal szemben érvényesíthetőek. A magánjogi jogvita alkotmányossági kérdéssé alakítása hatásköri aktivizmus, az alapvető jogok horizontális hatályának kiterjesztése. Álláspontom szerint az ügy alapját adó jogvita nem vetett fel alapjogi kérdést, erre tekintettel a Kúria ítéletének megsemmisítését nem támogattam.

Budapest, 2021. április 13.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1510/2019.

